

ОЩЕ ЗА ПРОИЗХОДА НА РОССИТЕ

Светослав Диамандиев

Уважаеми читателю,
може би ще забележиш, че трудът на видния български лингвист чл. кор. на БАН, проф. Иван Добрев (Прозрения в българската старина. Кеанската земя, 2007) е бил публикуван през 2007 г., а сборникът „Мадарският летопис, дохристиянската религия на българите и още нещо”, в който е включена статията ми „За произхода на россите” излезе от печат през 2015 г. Не може да бъде скрита и общността на проблематиката на моето изследване и на част от книгата „Кеанската земя” на проф. Добрев, от която се ползвам, за да увелича доказателствената тежест на работата си.

Бих искал да декларирам, че не съм бил запознат с труда на професора, което не е трудно да се установи при сравнение на първоначалния текст на трактата ми и настоящето допълнение. Нещо повече, различията ми с постановки на Ив. Добрев, показват коректност в ползването на неговите прозрения.
01.03.2022 г.

След този увод ще направя извадки от споменатата книга на проф. Ив. Добрев в полза на моята хипотеза за произхода на владетелите на автохтонното население в региона на гр. Киев. Разбира се няма да пропусна да коментирам някои от цитатите, когато не съответстват на моите виждания и убеденост.

В своите изследвания за българската старина Иван Добрев достига до определени прозрения, свързани с българския произход на россите. В неговия труд „Кеанската земя” може да се прочете: „След редица несполучливи научни опити *рушъская писмена* и написаните с тях християнски книги да бъдат обявени за руски (славянски или варяжки), готски и дори за сирийски, N.Trunte (*Konstantin und die hunnische Bibel-übersetzung. Neue Überlegungen zu den “russischen” Buchstaben in Cherson. – Zeitschrift für slavische Philologie*, LXX, 1998, № 1, s.3-27) убедително доказва, че зад етнонима *rus / hrus* се крие едно от названията на крайазовските и севернокавказките българи, които твърде отрано са започнали да се приобщават към християнството” (казаната книга, с.296).

„N.Trunte (Пос.съч.) изнесе и систематизира богат материал от ориенталски извори, който свидетелства, че етнонимът *рус* е бил широко разпространен именно като название на кавказките и крайазовските българи: *Hrus* у Захарий Ритор, *Rus* на Каспийските порти според персийските историци, *Rhos* според Йосиф Бен Гурион (IX-X в.), който съобщава, че прабългари живеели и на река Кира (навярно кавказката Курав). Според научното мнение в XIII в. езикът на прабългарите по източните брегове на Черно море и на север от Кавказ, в т.нар. Голяма България (срв. с *hv palaia; Megavlh Boulga'ia* у Теофан Изповедник), е един и същ с езика на дунавските прабългари:... За топонимите от корен *Рос / Рус* край Азовско море, на които за съжаление N.Trunte (Пос.съч.) не е обърнал нужното внимание, вж. у Е. Голубинский... Най-напред трябва да се посочи дългия и тесен остров Тендера или Тендра, наричан и *Rossa*, при навлизането в Днепровския лиман – този остров бивал наричан и *Ахилон*; понеже по тия места са живеели и прабългари, в някои от средновековните извори (хрониката на Йоан Малала) българите биват наричани мирмидонци. На различни италиански карти и портулани от XIV – XVII в. недалеч от устието на Дон са отбелязани селищните имена *Rossi* или *Rosso*, както и *fiomeo Rosso* (казаната книга, с.297) – наименования на Дон; срв. с *Rossofor* – местно име в Крим, недалеч от Евпатория; в близко съседство с него, край малкото островче Камъшлъ, е

местността Rossoca. Тези сравнително късни свидетелства са в пълно съответствие с вестите на арабските ерудити – според Идриси на 25 мили от град *Русия* (от корен *Рос / Рус*) се намира град Матерха, сиреч Фанагория (Матерха < Тамарха < Тамавта'са у Константин Багренородни < Тмуторокань, името е прабългарско и е сродно с името на нашия *Тутракан*, основан може би от преселници, дошли от североизточните брегове на Черно море след нашествието на татарите), по същото време преселници, придोшли от същата посока, са основали и нашия град Русе (от корен *Рос / Рус*). Сред данните почерпени от арабските източници, ще отбележим и *Русское море*, сиреч Азовско море, както и *Руска река*, сиреч Дон). От два независими източника (Ибн Дасти и Monumenta Germaniae, I, p. 437, под 839 г.) узнаваме, че царят респ. князът на азовско-таврическите *Rhos*, сиреч на северночерноморските прабългари, се е наричал хахан – ненаследствена алтайска титла, която съвпада с каган у хазарите и с кавхан в държавата, която основал на юг от Дунав кана Аспарух. Арабски автори свидетелстват също, че източноевропейската народност *рус* (азовско-черноморските и севернокавказките прабългари) си имали своя писменост (навярно това е една от разновидностите на източноевропейските рунически системи). За библейския произход на етнонима *Рос / Рус* вж. подробно у А. Флоровский. *Князь Рош у пророка Иезекииля*” (казаната книга, с.298).

От представените до тук сведения се разбира, че фигурата *Рос / Рус* подсказва изпреварващото съществуване на *Рос*, но то губи своето историческо значение, когато азовско-таврическите *Rhos*, сиреч северночерноморските прабългари не са наричани с изконното им наименование росси. Няма съмнение, че етнонимът Рус произлиза от Рос, но това не е станало по естествен път, а е много късно дело на преписвачите и преводачи славяни. Странни са опитите на книжовниците на населението на Московията да прикрият българската следа в произхода на първите владетели на Киевската Рус. И въпреки техните усилия, наименованието на създадената от българи държава Россия го напомня упорито.

Иван Добрев изказва предположения за появата на кримско-таврическите прабългари на Кримския полуостров и лансира идеята, че с един от потомците им се е срещнал Св. Константин Философ около 860 г. в Херсон. За това става реч в Житието Кирилово.

„Не е никакво чудо и разчитането на ‘рушките’ книги. От една страна, Създателят на славянската писменост е познавал из основи и почти наизуст предложения му от Таврически Херсон християнски богослужебен текст (Евангелие и Псалтир), който му е задал основната нишка на тълкуването. От друга страна, от детските си години славянския Първоучител е бил свикнал с прабългарската реч на военните конни станове в Солунско, където баща му - друнгарий Льв често го бил водил. И на тридесет и третата година от живота си, пред удивения поглед на днешните слависти, големият средновековен учен се справя по най-естествен начин с наглед непосилната филологическа задача – да прочете написаните с ‘рушки’ букви свещени прабългарски християнски книги” (казаната книга, с.299).

Няма да влизам тук в спор с големия български учен, но ще изкажа несъгласието си с него, за това че нарича Константин Философ създателят на славянска писменост, с твърде свободното му предположение, превърнато в твърдение, за наизустяването на Евангелието и Псалтира от Философа, както и за честото пребиваване на момчето във военните конни станове в Солунско, когато и където то било изучило езика на дунавските българи. Дори и да е било така, не вярвам в речника на конниците - българи да е имало някой и друг религиозен християнски термин, необходим за прочитането и превода на Евангелието и Псалтира на споменатия кримско-таврически българин. Освен това съм шокиран от становището на чл. кор. на БАН Ив. Добрев, че

непосилността на филологическата задача пред Философа да прочете написаните с ‘рушки’ букви свещени прабългарски християнски книги се е определяла единствено от неизвестността на азбуката използвана за написването им. Може би е искал да ни каже, че за Философа езикът, на който са били написани двете християнски книги, е бил близък на него български диалект?

Питам се дали ако се намерят минойски текстове изписани с известна на науката азбука, (да речем древната гръцка азбука), кой да е лингвист би могъл безпроблемно да ги разчете и преведе без да знае езика, говорен на Крит. Уви и този наш учен очевидно споделя славистката версия за превода на свещените християнски богослужбени текстове от Константин Философ и хората му посредством Глаголицата.

Не приемам още мнението му, според което кана Аспарух е създал Дунавска България. Аспарух е донесъл символите на подвластната му „Стара Велика България” в земите на Добруджа и Мизия, която много по-късно историците нарекли Дунавска.

От цитираните съображения на Ив. Добрев можем да направим извод, че моето мнение относно българския произход на россите съвпада с неговото, с някои дребни различия, като например: От Марчанския и Берлинския препис на великото творение на Черноризец Храбър „За писмената” направих извод, че вкарването на россите в една група с персийците и халдеите подсказва, че россите са автохтонно население на Близкия изток, докато Ив. Добрев извлича сведения в доказателство за това, че азовско-таврическите росси са всъщност северночерноморски прабългари и са обитавали крайбрежията на Азовско море и в т.ч. Кримския полуостров. Всъщност, той не споменава от къде са дошли на Крим и по бреговете на Азовско море тези българи.

Ив. Добрев прави анализ на данните за общият прабългарски произход на някогашните севернокавказки и наречените от него южнородопски „чеченци”. Той има прозрението, че южнородопските „чеченци” са куберовите прабългари, „...оставили следа в топонимията на североизток от Солун и по-специално в днешната българомохамеданска етнографска област *Чеч*, на територията на България и Гърция, главно по левия бряг на Места, по южните склонове на Радопа, северно от Боздаг. Именно тук в хода на времето са се били оттеглили Куберовите прабългари, ...които са единородни с Дуловци на кана Кубрат и на сина му кана Батбаян. Част от тях, преди да потеглят за Панония, а след това за Солунско, са живеели на север от най-високите кавказки масиви и на юг от река Терек в днешните земи на Чечня и Кабардино-Балкария, чието име произлиза от народността ни име *българи*. ...Разбира се, голямото фонетично сходство между Чеч край Места и Чечня в Кавказ – название на две твърде отдалечени географски области, не е достатъчен аргумент в полза на хипотезата за древното езиково родство на някогашните севернокавказки и южнородопски „чеченци”, сиреч за общия им прабългарски произход. Но П. Парашкевов ...насочва вниманието ни към следните забележителни съвпадения, които са в съвкупността си не могат да бъдат плод на чиста случайност, а свидетелстват за древна обща прабългарска топонимия край северните поли на Кавказ и на югоизток от Неврокоп (Гоце Делчев). Успоредниците на селищните имена са следните:...”(казаната книга, с.283).

В българската Чеч, респ. в Кабардино-Балкарската Чечня са:

Беслен(Бяслен)	-	Беслан
Боголин	-	Боголиново
Годешево	-	Годешь
Жижово	-	Жиж
Крибул	-	Крибули

Сатовча	-	Сатовченское
Слащен	-	Слащены
Туховища	-	Туховыщ
Фъргово	-	Фърг

„Дори и част от горните съвпадения да са случайни, сходството между топонимите от *Чечня* (респ. Кабардино-Балкария) и българска *Чеч* е очебиешо и съвкупно погледнато не може да бъде плод на чиста случайност”(казаната книга, с.283 - 285).

Установените подобия в топонимите в българската Чеч и в Чечня, Кабардино-Балкария и в Северна Осетия не могат да бъдат доказателство за езикова общност на древните населения на тези територии. Няма съмнение, че заселилите се в днешните български земи древни българи просто са пренесли имената на древните си поселения, както това е правено стотици години по-късно в Северна Америка от европейските емигранти. Разбира се не следва на се мисли, че в българската Чеч са се преселили през VII век всички ония българи, които са обитавали Северокавказките земи, защото има и днес доказателства за близост в говорите и традициите между населенията от споменатите територии.

Основавайки се на редица свидетелства за наименованието на древните българи от поречието на Днепър, Ив. Добрев заключава, че „...днепърски прабългари са едни от прадедите на по-късните запорожки казаци (*Kotzaghr* - > *казак*), които са влизали в прабългарския военно-племенен съюз”(казаната книга, с.317).

Освен конкретните данни за россите тук, Ив.Добрев създава у нас една пространна представа за широкото разпространение на древните българи по северните склонове на Кавказ, по бреговете на Азовско море, в Крим и по северните брегове на Днепър.

Ключови думи: Чеч, прабългари, росси, Русь, Балкария